

Chloe Benjamin, De onsterfelijken

Het is oktober 2020, we zijn in de ban van de covid-19 pandemie. Dat waren we ook al aan het einde van ons vorige seizoen, toen konden we binnen de richtlijnen ons laatste boek nog bespreken. Nu is dat door de beperking in de groepsgrootte niet mogelijk. Vandaar dit alternatief. We laten ons niet knechten en trappen het leesclubseizoen af, in de hoop dat we in de loop van het seizoen weer gezond bij elkaar kunnen komen.

Naar het boek:

De vragen waarmee ik mijn verhaal straks wil eindigen zijn:

Zou jij willen weten wat je sterfdatum is?

Zou jij onsterfelijk willen zijn?

Deze vragen worden vanzelfsprekend ingegeven door het door ons gelezen boek, door de inhoud en door de titel.

Het boek draagt de Nederlandse titel De onsterfelijken en heeft als oorspronkelijke titel The Immortalists. Ik kom straks nog terug op het verschil tussen deze beide titels. Geschreven door Chloe Benjamin, verschenen januari 2018 en naar het Nederlands vertaald door Maaïke Bijnsdorp en Lucie Schaap in 2019. In Nederland uitgegeven door Meulenhoff Boekerij bv.

Maar om te beginnen bied ik jullie eerst een citaat aan.

Wie zou er al naar werkelijke onsterfelijkheid verlangen? Wie zou er al tot in alle eeuwigheid willen leven? Hoe saai en oninteressant zou het zijn te weten: wat vandaag, deze maand, deze jaren gebeurt, is van geen belang, er komen nog oneindig vele dagen, maanden, jaren. Oneindig vele, letterlijk. Zou er, als dat zo zou zijn, nog iets kunnen bestaan dat enige betekenis heeft? We zouden geen rekening meer hoeven houden met de tijd, we kunnen niets mislopen, we hoeven ons niet te haasten. Het maakt niets uit of we iets vandaag doen of morgen, dat is van geen enkel belang. We kunnen miljoenen keren iets verzuimen en in het licht van de eeuwigheid zou het niets zijn en het zou geen zin hebben ergens spijt van te hebben, want er rest altijd tijd genoeg om het goed te maken. We kunnen zelfs niet van de hand in de tand leven want het geluk dat daaruit voortvloeit berust op het bewustzijn van de verstrijkende tijd. De klaploper is immers een avonturier in het aangezicht van de dood, een kruisridder tegen het dictaat van de haast. Als er altijd en overal tijd voor alles en iedereen is: waar is dan nog ruimte voor het plezier van het tijdsverspillen?

Dit citaat komt niet uit het boek de onsterfelikheden, maar uit een boek wat ik juist aan het lezen was toen we dit boek voor de leesclub kregen aangereikt. Het citaat raakte de titel van ons boek precies. Hoe zou het zijn als je echt onsterfelijk zou zijn. Het komt uit een boek dat de leesclub eerder al gelezen heeft (seizoen 2014-2015), namelijk De nachttrein naar Lissabon van Pascal Mercier. Het is een deel van de toespraak die Amadeu de Prado houdt aan het einde van zijn opleiding aan het Lycee in Lissabon. Het feit dat ik dat boek net gelezen had, is zeker van invloed op mijn beleving van het boek van Chloe Benjamin. Ik had in het begin erg veel moeite om erin te komen en haar schrijfstijl te waarderen. Het niveau is heel anders van dat van Pascal Mercier. Gelukkig werd dat later wat beter toen ik beter in de onsterfelijken kwam en het verhaal me wat meer pakte.

Allereerst over iets over de schrijfster.

Chloe Benjamin geboren in 1990 groeide op in San Francisco en studeerde aan het Vassar College en de University of Wisconsin. Haar debuutroman *The Anatomy of Dreams* (2014) werd in Amerika redelijk goed ontvangen en won enkele prijzen. Haar verhalen verschijnen in verschillende tijdschriften en worden in meer dan dertig landen vertaald. De onsterfelijken is in een groot aantal landen uitgebracht en wordt als een doorbraakroman gezien. Benjamins voorouders komen uit Oost-Europa en zijn naar de VS getrokken na de burgeroorlogen aan het einde van de 19^e eeuw. Haar ouders zijn gescheiden. Haar moeder is een lesbienne en woont met haar vrouwelijke partner samen. Haar vader is hertrouwd. Moeder is een katholiek en vader is Joods. Zodat zij met beide religies in haar opvoeding kennis gemaakt heeft. Zelf hangt ze niet echt een nominatie aan. Haar hobby dansen die ze tot aan de universiteit heeft volgehouden heeft ze meegenomen bij het schrijven van het boek. Simon moest een danser worden.

Het boek

Het boek heeft een opbouw in 5 delen. Alle delen zijn genoemd naar één van de kinderen uit het gezin Gold. De proloog speelt in 1969. De delen 1 tot en met 4 volgen steeds één van de kinderen in een deel van zijn of haar leven. De delen zijn in principe los van elkaar te lezen, hoewel ze in tijd en in verhaal opvolgend zijn. De totale roman beslaat een periode van ruim 50 jaar namelijk van 1969 tot 2010.

Proloog Varya 1969 De vrouw van Hesterstreet

In de proloog maken we kennis met de kinderen Gold: de jongste Simon, daarna Klara, dan Daniel en als oudste Varya. “*Varya is dertien.*” Luidt de openingszin van het boek. Zij is een ontluikende vrouw, maar eigenlijk nog een kind, hetgeen de auteur heel beeldend omschrijft aan de hand van haar lichamelijke ontwikkeling. Meteen geeft Benjamin in het boek aan dat de kinderen echt verschillend zijn. Ze beschrijft : “*Varya heeft haar tot haar middel. Lichtbruin, niet zwart zoals haar broer Daniel en geen blonde krullen zoals Simon of een koperen gloed zoals Klara.*” In de proloog wordt het verschil tussen de kinderen steeds benadrukt, zodat we als lezer weten dat er een grote variëteit in de personages zit. Simon en Klara zitten wat dichterbij elkaar. Varya zegt dat Simon een dromer is en een raadsel voor haar. Alleen Klara lijkt hem te begrijpen. Zij zijn meer de gevoelsmensen, terwijl Daniel en Varya meer rationeel denken.

Het gezin Gold woont in Clintonstreet 72, Lower east site, een wijk in het district Manhattan van de stad New York. De wijk heeft een orthodox joodse achtergrond en werd overwegend bewoont door minder bedeelde.

Wat de ouders betreft lezen we: Saul de vader, is een orthodoxe Jood, een hardwerkende kledingmaker met een eigen zaak. Hij is weinig flexibel om niet te zeggen star in zijn houding en denkbeelden. Hij lijkt de afstandelijke vader in het gezin, die weinig connectie met de kinderen heeft. In de latere delen van het boek blijkt hij toch wel geliefd te zijn. Aangezien hij plotseling overlijdt aan het begin van het tweede deel van het boek, is zijn rol beperkt. De vader is vernoemd naar de Joodse koning Saul. Deze verbood waarzeggerij, maar liet zichzelf de toekomst voorspellen. De waarzegster voorspelde de dood van zijn kinderen. Saul werd diep ongelukkig en maakte een eind aan zijn leven.

Gertie houdt als moeder het gezin bijeen. Zij is in het geloof veel liberaler dan haar man, ze is gelovig maar lijkt wars van het uiterlijk vertoon. Op het moment dat de nood aan de man komt vlucht ze wel in de symboliek en de handelingen van het geloof, hetgeen de kinderen niet echt begrijpen. Hierin ligt mogelijk ook de basis waarom de kinderen Gold het geloof feitelijk

verliezen, hoewel het wel een rol blijft spelen. Gertie blijkt uiteindelijk wel een heel sterke persoon te zijn die ondanks alle ellende die haar gezin overkomt overeind blijft en in het leven blijft staan tot het bittere einde. Op de laatste pagina is zij de trotse grootmoeder die haar kleindochter bewonderd bij een speciaal voor haar en haar vriendinnen gegeven voorstelling in de geest van haar dochter en moeder. Deze zin begrijp je overigens alleen wanneer je het boek gelezen hebt.

In de proloog gaan de kinderen samen naar een waarzegster die woont aan Hesterstreet. Daar wordt de zaad voor de verdere ontwikkelingen in de levens van de kinderen geplant. De waarzegster zegt namelijk de sterfdag te kunnen voorspellen. Ieder van de kinderen gaat afzonderlijk naar binnen, Eerste Klara, dan Daniel, dan Simon en tenslotte Varya. Wat ze te horen krijgen blijft voor ons als lezers onbekend, ook aan elkaar wordt het door de kinderen niet verteld, dat heeft de waarzegster hen op het hart gedrukt. Alleen van Varya weten we wat meer. Benjamin schrijft namelijk : *“21 januari 2044. Haar stem klinkt nuchter, alsof ze zegt hoeveel graden het is of wie de wedstrijd heeft gewonnen. Je hebt ruim de tijd. Heel even voelt Varya zich bevrijd van een drukkende last. Tweeduizend-vierenveertig, dat betekent dat ze achtentachtig wordt, een heel behoorlijke leeftijd om dood te gaan. Maar dan speelt te twijfel weer op. Hoe weet u dat? Ik zei toch dat je moest vertrouwen.”* In deze strofe zit de kern van het probleem waarmee de kinderen komen te zitten. Twijfel versus vertrouwen, geloven versus niet geloven.

Deel 1 hfst 1 – 9 Simon 1978-1982 Dánsen, jongen, dánsen

We slaan in het boek bijna een decennium over en pakken de draad weer op op het moment de Saul plotseling komt te overlijden. Simon de jongste van de kinderen lijkt de verplichting te hebben om in de voetsporen van zijn vader te treden wat betreft het overnemen van de zaak en de zorg voor zijn moeder. Maar dat ziet hij niet zo zitten. Simon is homo en kan daar thuis niet voor uitkomen. Zus Klara heeft het allemaal nog beter door dan haar broertje en daagt hem een beetje uit om met haar mee te gaan naar San Francisco. Zo trekt hij thuis weg met en laat alles achter, het familiebedrijf, zijn verantwoordelijkheden thuis, zijn moeder, zijn oudere broer en zus. Hij trekt dwars door het land van oost naar west, zover mogelijk bij zijn roots vandaan.

In San Francisco is een bloeiende homogemeenschap waar Simon volwaardig deel van gaat uitmaken. Hij volgt zijn passie en wordt een danser. Hij leeft een leven vol risico's en volgt alleen zijn dromen waarbij hij de realiteit wel uit het oog lijkt te verliezen. Simon is in het boek de idealist, het lijkt alsof de datum die hij te horen heeft gekregen en waarvan we alleen weten dat hij jong zal zijn als hij sterft volgens de waarzegster, voor hem een motivatie is om zijn leven zo te leven. Benjamin schrijft: *“Ik heb het altijd geweten dat ik jong zou sterven, daarom heb ik gedaan wat ik heb gedaan. Als zij er niet was geweest, zou ik nooit naar San Francisco zijn gegaan. Ik zou Robert niet hebben ontmoet. Ik zou nooit hebben leren dansen. Ik zou waarschijnlijk nog thuis zijn, zitten wachten tot mijn leven eindelijk begon.”*

Het is dan ook niet verwonderlijk dat hij zoals zoveel homo's toen besmet wordt met wat genoemd werd homo-kanker hetgeen we nu kennen als aids. Toen nog een dodelijke ziekte waarvoor nog geen medicijn was. Dan wordt het 13 juni 1982, de voorspelde dag, de dag waarop Simon's hartslag vertraagt, zijn ogen dichtvallen en hij eindelijk kan gaan slapen.

Deel 2 hfst 10 – 19 Klara 1982-1991 Proteus

Klara's verhaal begin als haar jongste broer sterft. Klara zit vol schuldgevoelens, had zij haar broer beter moeten beschermen? Heeft zij hem thuis weggelokt en daarmee in het verderf gestort? Had zij niet beter thuis kunnen blijven waardoor haar familie het leed bespaart is gebleven? Anderzijds kan dit niet. Klara, wil haar passie volgen, wat een hoop financiële onzekerheid met zich meebrengt. Zij is een kleurrijke jonge vrouw met ambitie. Vrijgevochten en als fervent liefhebber van goochelen wil ze haar vleugels uitslaan. Jarenlang kreeg ze les van een oudere variééartiest en erfde van hem een zwartgelakte houten kist, die je kunt uitklappen tot een tafel, waarop je de trucs uit kunt voeren. Klara treedt in de voetsporen van haar grootmoeder die ook Klara heette. Zij is als immigrant uit Hongarije in New York aangekomen en heeft zich ontworsteld aan de opgelegde traditie en werd artieste. Benjamin heeft de oma afgeleid van Tiny Kline, een immigrante die illusioniste werd. De oma gebruikt de artiestennaam Klara Kline. Ook heeft ze van haar de truc gebruikt die de ijzeren kaken wordt genoemd. De titel van het hoofdstuk verwijst naar de zeegod Proteus uit de Griekse mythologie. Hij kon de toekomst voorspellen en van gedaante veranderen.

Klara lijkt het meest gegrepen te zijn door de waarzegster. Zij is het meest bang voor de gevolgen van de voorspelling die haar is gedaan. Benjamin zet de kritiek neer dat vrouwen in de Verenigde Staten nog steeds achtergesteld worden. Oma Klara had moeite om zich staande te houden en voor vol te worden aangezien, maar ondanks dat we vele jaren verder zijn overkomt haar kleindochter Klara feitelijk hetzelfde. Pas als er een man in het spel komt, de Indiase Ray Chapal, dan krijgt haar carrière meer succes. Hoewel haar karakter het succes wat in de weg staat. Verderop in boek blijkt dat het in Las Vegas pas echt een heel succesvolle show wordt na Klara's dood. Haar dochter Ruby schittert er meer dan Klara die mentaal het allemaal niet meer aan lijkt te kunnen en over de avond van de première van hun nieuwe show schrijft Benjamin: *“1 januari 1991, precies zoals de vrouw haar heeft verzekerd. Klara pakt haar handen en ze tuimelen door de donkere, donkere hemel. Ze fladderen knisperend als bladeren, zo klein in het oneindige universum. Ze draaien en dwarrelen, draaien weer. Samen verlichten ze de toekomst, zelfs van zo ver weg. Raj heeft gelijk. Ze is een ster.”*

Deel 3 hfst 20 – 27 Daniel 1991-2006 De inquisitie

Daniel heeft de rol van de oudste zoon in het gezin. Hij vindt dat hij de zaak op de rails moet houden en bescherming zou moeten bieden. Hij heeft zijn moeder Gertie in huis genomen. Daniel lijkt een realist te zijn, heeft gestudeerd en is arts geworden. Het lijkt alsof hij de voorspelling van de waarzegster van zich heeft afgezet. Het gaat hem voorspoedig in het leven. Hij is getrouwd met Mira en heeft een goed huwelijk. Hij is in dienst van het Amerikaanse leger en heeft als keuringsarts de opdracht om van rekruten aan te geven of ze medisch geschikt zijn om te worden in gezet in de oorlogen in het midden oosten. Het lijkt erop dat hij net als de waarzegster iets te zeggen heeft over leven en dood. Hij kan besluiten om de rekruten uit te zenden en daarmee een grotere kans op de dood te geven. Het lijkt hem wat te doen. Hij wil het goede doen en de minder fitte rekruten beschermen, dat past niet, want er zijn te weinig fitte strijdkrachten. Lees hierin Benjamins aanklacht tegen de hypocrisie die in de VS is ontstaan met name in 9-11 in de strijd tegen het terrorisme. Voor het leger is het beschikbaar hebben van manschappen belangrijker dan hun veiligheid.

Daniel wordt tijdelijk op non-actief gesteld en worstelt met de nabije toekomst. Hij heeft ook last van het gevoel dat hij Simon en Klara niet heeft weten te beschermen hoewel hij ook

aangeeft dat dit niet in zijn macht ligt. Hij lijkt het een beetje goed te willen maken door de relaties met schoonbroer Ray en nichtje Ruby aan te halen. Dit gaat hem niet zo goed af. Jaloezie en schuldgevoel maken een goede relatie onmogelijk. Als het Daniel niet meer zo goed voor de wind gaat, begint hij last te krijgen van de voorspelling van de waarzegster. De datum komt dichterbij. Via de FBI komt hij achter de verblijfplaats van de waarzegster, hij zoekt haar op in haar camper en gaat verhaal halen. De waarzegster herkent hem: *“Jij was een dapper jochie, ik herinner me je nog wel, maar je was niet blij met wat je te horen kreeg. Geloof me dan niet. Geloof me niet! Leef alsof je me niet gelooft. Zo leef ik ook. Zo leef ik.”* (pag 273) Hij zegt het maar is daarvan niet echt overtuigd. Hij lijkt de rollen om te draaien om daarmee de voorspelling teniet te doen. Hij zegt tegen de waarzegster dat hij kan bepalen wanneer haar laatste dag gekomen is, maar dat is toch een loos dreigement. Op dat moment realiseert zij zich dat vandaag 24 november 2006, zijn dag is. Ook hij weet dat. Dan ontstaat er een wat vreemde situatie waarbij Daniel wordt neergeschoten. Later lezen we dat hij daarbij levensgevaarlijk gewond is geraakt en het niet heeft overleefd. De derde van de kinderen die op de voorspelde dag is overleden.

Deel 4 hfst 28 – 36 Varya 2006-2010 Plaats van leven

Varya is de oudste van de vier. Nadat ze een tijdje voor haar moeder heeft gezorgd toen Klara en Simon vertrokken, heeft ze haar studie weer opgepakt en is wetenschapper geworden. Ze doet onderzoek aan het Drake Instituut voor ouderdomsonderzoek met primaten naar de mogelijkheid om leven van mensen te verlengen door onthouding. Varya lijkt een afstandelijk type, maar dat komt ook door haar grote behoefte aan control en de OCD-stoornis zich uitend in extreme smetvrees. Ze heeft geen relatie en lijkt volledig te leven voor haar werk. Ook de relatie met haar familie is afstandelijk. Benjamin gaat in dit deel in op wetenschappelijk onderzoek naar de maakbaarheid van de wereld en doet dat op een manier waaruit blijkt dat ze gedegen research heeft gedaan.. Een beetje kunstmatig komt de verhaallijn op mij over waarin Luke, zich voordoende als een reporter, blijkt haar zoon te zijn waarvan ze bij de geboorte afstand heeft gedaan. Hij zorgt wel voor een omwenteling in haar leven en een betere relatie met haar moeder, die na de dood van Daniel bij Varya in de buurt is komen wonen. Varya heeft minder last van de voorspelling van de waarzegster. Als ze er Gertie helemaal aan het einde over verteld zegt die: *“Wat heeft ze je verteld? Wanneer ga je dood? Op mijn achtentachtigste. Het lijkt nu nog heel ver weg, een bijna gênante luxe. Waar ben je dan zo bang voor? Varya moet op haar wang bijten om niet te lachen. Ik dacht dat je zei dat je er niet in geloofde? Dat doe ik ook niet. Gertie snuift. Maar als ik dat wel deed, zou ik niet klagen. Als ik erin geloofde, zou ik achtentachtig een mooie leeftijd vinden.”* (pag 362). Het boek eindigt in de zomer van 2010, het is dan nog lang geen 2044 dus we zullen er nooit achter komen of de waarzegster ook deze datum juist heeft voorspeld. Dit deel heeft door de mindere dreiging van overlijden een wat andere lading dan de andere drie delen. De schrijfkunst van Benjamin komt er wat mij betreft wat beter in tot uiting.

SLOT BOEK:

Aan het einde van het boek brengt Benjamin wat orde in de chaos. Moeder Gertie is nog steeds de verbindende factor. Haar kleindochter Ruby is voor de zomervakantie bij haar en geeft zoals gebruikelijk een goochelshow voor oma en haar vriendinnen aan het einde van die vakantieperiode. In Ruby komen de kinderen Gold bij elkaar. Het jeugdig optimisme van Simon, het artistieke van Klara, het beroep van Simon en de slimheid van Varya. In Ruby

herkennen we ze alle vier. Benjamin eindigt het boek met een zin die ook op pagina 116 al voor Klara genoteerd stond. Merk op dat de term 4x, voor elk van de kinderen Gold één keer wordt herhaald: *“Ik hou van jullie, had ze gefluisterd. Ik hou van jullie, ik hou van jullie, ik hou van jullie. Daarna stapte ze door het doek naar hen toe.”*

De titel, de opbouw en de boekomslog

De **titel** van het boek *De onsterfelijken* moet je niet al te letterlijk nemen. Immers het gaat in het boek met name over het sterven. 4 van de 6 leden van het gezin Gold sterven. Hoezo geef je het boek dan deze titel mee vroeg ik me af. Waarschijnlijk ook wel onder de invloed van de onsterfelijkheid zoals die door Amadeu de Prado is beschreven. De oorspronkelijke titel is *The Immortalists*. Voor dat woord is geen helemaal sluitende Nederlandse vertaling vermoed ik. Als je nagaan wat immortalist betekent kom je uit bij : One who holds the doctrine of the immortality of the soul oftewel iemand die vasthoudt aan de leer van de onsterfelijkheid van de ziel. En dan komen we wat dichterbij de inhoud van hetgeen Chloe Benjamin bedoelt volgens mij. Door het boek heen blijven de overledenen een rol spelen. Letterlijk in de klopsignalen die Klara hoort, in de drijfveren die Daniel denkt te ervaren in de gedachten die Varya heeft op de moeilijke momenten in haar leven, zoals het moment waarop ze alleen is met de weeen bij de geboorte van Luke. Anderzijds noemt Klara zich als artieste *The Immortalist* hetgeen dan toch weer op onsterfelijkheid lijkt te wijzen. Kortom hier kwam ik niet helemaal uit.

De **opbouw** van het boek spreekt me zeker aan. Heldere indeling in 5 afzonderlijke delen, hoofdstukindeling is niet helemaal doorzichtig. De titels van de hoofdstukken kloppen met de inhoud. De schrijfstijl is goed lopend, geen gekunstelde zinnen of overbodig moeilijke woorden. Het boek leest erg vlot en prettig als je eenmaal aan de stijl een beetje gewend bent. De hoofdpersonen worden helder geschetst en uitgewerkt. Je kunt een band opbouwen met ieder van hen, met name in hun eigen deel. De sfeer van de delen is verschillend en doet recht aan de persoonlijkheid van het beschreven kind.

Anderzijds kun ik me ook wat kritiek voorstellen. Zeker als het thema je wat minder aanspreekt. Het deel van Simon is wat populistisch met voor sommigen wellicht wat te beeldend taalgebruik. Het stuk over Klara is hier en daar wat zweverig en langdradig. Daniel's hoofdstuk komt op onderdelen ongeloofwaardig over en Varya's deel is wat belerend en onrealistisch. Persoonlijk had ik daar minder last van.

De **boekomslog**, zowel de kaft van het boek zelf als de losse omslag tonen een boomkruin met bladeren. In de boom zou je het gezin Gold kunnen herkennen en in de 4 hoofdtakken van de kruin de 4 kinderen. De boekkaft is goud op rood, waarbij de bladeren maar één kleur hebben, op de omslag zijn de bladeren gekleurd. Je zou in de takken de levens van de kinderen kunnen ontdekken. De tak van Simon wat korter en dunner en die van Varya stevig en lang. Je zou in de bladkleuren activiteiten kunnen teruglezen. Persoonlijk is me dat niet zo goed gelukt. Het is wel een kaft en omslag die uitnodigen om het boek ter hand te nemen.

De covertekst geeft aan dat het boek een ode is aan de onontkoombare kracht van verhalen en van familiebanden. Ik denk dat Chloe Benjamin erin geslaagd is aan beide te voldoen.

Ik vond het dus een goed boek om te lezen, een prima begin voor ons leesseizoen, een boek wat je aanzet tot nadenken over hoe je nu zelf aankijkt tegen de beschreven materie. Als we bij elkaar konden zijn om er over te praten zou ik graag de aan de orde willen stellen:

Zou jij willen weten wat je sterfdatum is?

Zou jij onsterfelijk willen zijn?

Tot zover mijn inleiding over de onsterfelijken van Chloe Benjamin. Ik hoop dat jullie het met hetzelfde plezier gelezen hebben als ik en wil je iets delen over het boek of de inleiding, zet het dan op de mail naar ieder van ons.

Vehn, Mierlo, 23 oktober 2020